

Korona vei mahdollisuudet kommunikointiin

Puhevamma-alan järjestöjen yhteinen kannanotto kommunikointimahdollisuuksien puolesta korona-arjessa

Korona-aika on heikentänyt puhevammaisten ihmisten mahdollisuuksia kommunikointiin ja vuorovaikutukseen merkittävästi. Sosiaalisten kontaktien puuttuminen ja avustavan henkilökunnan, kuten tulkkien paikalle saamisen vaikeudet ovat johtaneet monen kohdalla jopa kommunikointitaitojen taantumiseen.

Kommunikointi on ihmisen perusoikeus. Tästä oikeudesta on tingitty huolestuttavalla tavalla korona-aikana. Tämä käy ilmi Kehitysvammaliiton kommunikaatiokeskus Tikoteekin tutkimuksesta, jossa kysyttiin puhevammaisilta ihmisiltä sekä puhevammaisten ihmisten parissa työskenteleviltä ammattilaisilta ja omaisilta kokemuksia koronan mukanaan tuomista muutoksista. Tutkimus tukee viestiä, joka on kantautunut myös järjestöjen neuvontapalvelujen kautta.

Puhevammaisista ihmisistä 68 % koki, että mahdollisuudet kommunikointiin ja vuorovaikutukseen vähenivät koronasta johtuvien rajoitusten ja toimenpiteiden seurauksena. Kommunikointia ei ollut, koska tapaamisia omaisten, läheisten ja ystävien kanssa ei sallittu. Puhevammaisten tulkit eivät päässeet tulkkamaan henkilöitä. Asumispalveluissa ei aina käytetty niitä kommunikointimenetelmiä tai kommunikoinnin apuvälineitä, joita henkilö tarvitsee kommunikointiinsa. Läheiset ja ammattilaiset eivät osanneet auttaa kommunikointiohjelmien ja -laitteiden kanssa, niin että etäyhteydet olisivat onnistuneet. 20 % vastaajista kertoi, ettei pysty olemaan itsenäisesti yhteyksissä ystäviin tai läheisiin puhelimesta tai tietokoneen avulla. Ennen koronaa läheiset ja ystävät ovat auttaneet yhteydenotoissa. Nyt osa vietti kevään yksin suljettuna ulos kaikesta vuorovaikutuksesta muiden ihmisten kanssa.

”En juuri käy kodin ulkopuolella. Yksinäisyys on lisääntynyt. Mahdollisuus vertaistukeen on muuttunut haasteelliseksi, kun monet tapaamiset on peruttu ja toiminta on siirtynyt verkkoon tai puhelimen välityksellä tapahtuvaksi”, kuvailee yksi vastaajista.

Myös maskien käyttö vaikeuttaa puhevammaisten ihmisten puheen ymmärtämistä, kun ilmeet ja suun liikkeet eivät ole tukemassa ymmärtämistä. Osalla maski vaikeuttaa myös oman puheen tuottamista.

Vastaajista 38 % koki, että heidän oma kommunikointitaitonsa on heikentynyt korona-aikana. Tämä johtuu paitsi kommunikointimahdollisuuksien vähäisyydestä, myös mm. terapioiden lakkauttamisesta tai toteutuneen etäterapian sopimattomuudesta. Taidot eivät palaa ennalleen nopeasti, vaikka esimerkiksi tapaamisrajoituksia on lievennetty.

”Kommunikointini on hyvin aikaa vievää ja vain harvat osaavat kommunikoida kanssani, myös avustajista. Olen syrjäytynyt yhteiskunnasta”, kuvailee yksi vastaajista.

80 % vastaajista on kokenut itsensä viime aikoina yksinäiseksi, 33 % masentuneeksi ja 27 % ahdistuneeksi.

Kommunikointi on perusoikeus

Puhevamma-alan järjestöt korostavat, että kommunikointi on perusoikeus, joka on turvattava ajasta, paikasta ja kumppanista riippumatta. Vuorovaikutus on ihmisyyden ydintä.

Koronan muuttama arki haastaa myös kommunikointimahdollisuudet sekä kuulluksi ja nähdyksi tulemisen, kun arki pyörii kotiympyröissä ja kodin ulkopuolella liikkumista on vähän.

Järjestöjen vaatimukset:

- Perheenjäsenten tapaamisia tulee tukea. He ymmärtävät henkilön viestejä ja pystyvät tukemaan hänen vuorovaikutustaan.
- Puhevammaiselle henkilölle välttämättömien ammattilaisten tapaamisia ei saa rajoittaa. He tuntevat puhevammaisen ihmisen kommunikointikeinot.
- Tulkkien pitää päästä tulkkamaan puhevammaisia ihmisiä.
- Kommunikointimenetelmää tai apuvälinettä pitää pystyä käyttämään. Puhevammaisten ihmisten läheisten ja ammattilaisten on opeteltava käyttämään apuvälinettä tai menetelmää.
- Riittävä tuki laitteiden ja ohjelmistojen käyttöön on taattava, jotta puhevammaiset ihmiset pystyvät pitämään yhteyttä läheisiinsä.

Poikkeukselliset olosuhteet vaativat erityisesti kommunikoinnissa tukea tarvitsevien ihmisten lähi-ihmisiltä tahtoa tukea vuorovaikutusta, ennakkoluulotonta kokeilua löytää toimivia keinoja myös poikkeusoloissa sekä kykyä etsiä ja pyytää ohjausta, neuvoja ja opastusta.

Suomessa on 65 000 puhevammaista henkilöä, jotka eivät tule toimeen arjessa puheen avulla

Suomessa on noin 65 000 ihmistä, joilla on eriasteisia puhe- ja kommunikointivaikeuksia. Heistä 30 000 tarvitsee apuvälineitä kommunikointinsa tueksi. Puhevammaisten ihmisten joukko on kirjava. Puhe- ja kommunikointivaikeudet voivat olla synnynnäisiä ja liittyä esimerkiksi CP-oireyhtymään, kehitysvammaisuuteen, autismikirjon muotoihin tai lasten kehityksellisiin kielihäiriöihin. Osa saattaa menettää puhekykynsä ja kielelliset taitonsa aikuisena äkillisen tai etenevän sairauden tai vamman seurauksena.

Osalla puhevammaisista ihmisistä on myös haasteita ymmärtämisessä, lukemisessa, kirjoittamisessa ja hahmottamisessa. Puhevamma rajoittaa merkittävästi osallistumista, kuulluksi tulemistä ja itsemääräämistä. Suurin osa puhevammaista henkilöistä hyötyy puhetta korvaavista kommunikointikeinoista, apuvälineistä ja vammaisten tulkkaukspalvelusta. Osalle heistä kommunikointi on mahdollista vain lähi-ihmisten tuella ja tietotaidolla.

Puhevamma-alan järjestöt vaikuttavat yhdessä ja välittävät tietoa puhevammaisten ihmisten tilanteesta koronapandemian poikkeusoloissa. Kannanotossa ovat mukana Kehitysvammaliitto, Kehitysvammaisten Tukiliitto, FDUV, Autismiliitto, Vammaisperheyhdistys Jaatinen, Suomen CP-liitto ja Aivoliitto.

Lisätietoa:

Kehitysvammaliiton Tikoteekin johtaja Eija Roisko, p. 09 3480 9373, eija.roisko(at)kvl.fi